

Vergaderjaar 2013–2014

29 521

Nederlandse deelname aan vredesmissies

Nr. 225

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 21 januari 2014

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Defensie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de brief van 15 november 2013 inzake verlenging Nederlandse bijdrage aan missies EU-Atalanta en Navo- Ocean Shield (Kamerstuk 29 521, nr. 214).

De Ministers hebben deze vragen beantwoord bij brief van 15 januari 2014. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Eijsink

De griffier van de commissie,
Van Toor

Vraag 1

Door welke delen van de Somalische bevolking wordt het huidige gezag in Somalië als legitiem erkend? Kunt u dit per regio en bevolkingsgroep specificeren?

Antwoord

De legitimiteit van het gezag is in de Somalische cultuur sterk afhankelijk van de personen die het gezag voeren, los van de wijze waarop het gezag is verkregen of hoe het wordt uitgeoefend. Het is niet exact bekend welke delen van de Somalische bevolking het huidige gezag als legitiem erkennen. Wel is duidelijk dat niet iedereen zich door het huidige gezag voelt vertegenwoordigd. Ook wordt in sommige clans of subclans in Somalië de zeggenschap van de regering binnen het eigen clangebied niet herkend.

Met uitzondering van Somaliland wensen alle regio's deel uit te maken van een federaal Somalië. Jubaland sloot in augustus 2013 een akkoord met de regering over participatie binnen het federaliseringsproces. Galmudug werkt eveneens aan een dergelijk akkoord. Ook Puntland blijft ernaar streven deel uit te maken van een federaal Somalië.

Vraag 2

Wat is de ontwikkeling van Al-Shabaab in Somalië? Kunt u hierbij ingaan op aantallen, leeftijd, bevolkingsgroepen, plaats in de samenleving?

Antwoord

Over het aantal Al-Shabaab strijders zijn geen specifieke gegevens beschikbaar, maar het betreft waarschijnlijk enkele duizenden in geheel Somalië. De leeftijd van deze Al-Shabaab strijders varieert. Naar schatting is het merendeel tussen de 20 en 30 jaar oud. Al-Shabaab kent een zeer diverse clansamenstelling. Het maakt in de strijd tegen de centrale overheid veelal gebruik van onvrede bij gemarginaliseerde minderheidsclans, waardoor deze clans in verhouding goed vertegenwoordigd zijn binnen Al-Shabaab.

In het najaar van 2012 escaleerde de al langer bestaande interne verdeeldheid binnen het leiderschap van Al-Shabaab. Sindsdien hebben enkele kopstukken en een deel van hun clans Al-Shabaab verlaten om een eigen netwerk op te richten. Sinds deze afsplitsing is de invloed van meer gematigde elementen afgenomen en heeft een radicaal deel zijn positie versterkt binnen Al-Shabaab.

Al-Shabaab kan vrijwel overal in Somalië rekenen op steun onder delen van de lokale bevolking. Hieraan liggen ideologische, maar ook economische motieven ten grondslag. Soms wordt die steun met geweld afgedwongen. Steun vanuit de lokale bevolking kan daarmee ook opportunistisch en tijdelijk van aard zijn.

Vraag 3

Is het Luchtverdedigings- en Commando Fregat (LCF) dat van februari tot half mei 2014 ingezet zal worden in *Ocean Shield* dezelfde als het LCF Fregat dat vanaf half mei 2014 tot eind augustus 2014 ingezet zal worden in Atalanta? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Nee, in verband met het gereedstelling- en onderhoudsprogramma zijn twee fregatten aangeboden voor antipiraterijoperaties in 2014.

Vraag 4

Welke factoren spelen een rol bij de mogelijke inzet van een *Autonomous Vessel Protection Detachment* (AVPD) voor Atalanta in het najaar van 2014?

Antwoord

Naast Nederland hebben ook andere landen AVPD's aangeboden voor Atalanta in 2014. Nederland richt zich op inzet in het najaar van 2014, mede omdat het dan de plaatsvervangend commandant in het Operationeel Hoofdkwartier van Atalanta levert. Over de werkelijke inzet van een Nederlands AVPD wordt uw Kamer te zijner tijd geïnformeerd.

Vraag 5

Hoe ziet de opbouw van de Somalische strijdkrachten in aantallen en in kwaliteit eruit? Hoe verhoudt zich dit met de gestelde doelen en het tijdspad?

Antwoord

Het *Somali National Army* (SNA) bestaat uit circa 12.000 troepen, waarvan ongeveer 3.000 door de Europese Trainingsmissie in Somalië (EUTM Somalië) zijn opgeleid. De Somalische strijdkrachten zijn in toenemende mate betrokken, vaak in samenwerking met de *African Union Mission to Somalia* (AMISOM), bij het handhaven van de veiligheid in en rondom Mogadishu. De Somalische strijdkrachten zullen op afzienbare termijn nog niet in staat zijn orde en veiligheid te handhaven in Somalië zonder steun van AMISOM.

Vraag 6

Welke andere groeperingen dan Al-Shabaab hebben een negatieve invloed op de veiligheidssituatie in Somalië?

Antwoord

Verschillende groeperingen streven lokaal eigen belangen na en beïnvloeden de veiligheidssituatie negatief. Het gaat hierbij vooral om clanmilities, die over het algemeen ruim bewapend zijn met klein kaliber wapens en flexibel inzetbaar zijn. Deze lokale milities worden vooral gedreven door clan- en economische belangen. Politieke en religieuze motieven spelen in mindere mate een rol. Sommige clanmilities hebben banden met Al-Shabaab en/of houden zich bezig met piraterij en andere criminele activiteiten.

Vraag 7

Hoe ziet de ondersteuning eruit die de internationale gemeenschap biedt om de nationale verzoening te stimuleren?

Antwoord

In het *New Deal Compact*, een overkoepelend wederopbouwprogramma dat in september 2013 in Brussel werd ondertekend door de Somalische president, zijn vijf hoofddoelen voor staats- en vredesopbouw geïdentificeerd. De eerste en belangrijkste daarvan is inclusieve politiek. Daarbij gaat het om het voeren van een inclusieve politieke dialoog die de verhoudingen tussen de federale regering en de bestaande en ontluikende regionale bestuurslagen verduidelijkt en bestendigt. De dialoog moet politieke processen initiëren die leiden tot sociale verzoening en herstel van vertrouwen tussen de verschillende gemeenschappen. Onder deze *New Deal* wordt een aantal werkgroepen opgericht (bestaande uit de Somalische overheid, donoren, en het maatschappelijke middenveld) die het *New Deal Compact* gaan vertalen naar concrete activiteiten. Nationale verzoening is uiteindelijk een zaak van de Somaliërs zelf, die niet van buitenaf kan worden afgedwongen.

Vraag 8

Hoe ziet de wenselijke vooruitgang eruit op het gebied van federalisme?

Antwoord

Federalisme gaat over herverdeling van macht en is dus een gevoelig thema. Op dit moment bestaat er in Somalië nog geen consensus over wie de leiding moet nemen bij het federale proces. Niet iedereen acht het gewenst of vanzelfsprekend dat de regering in Mogadishu daarbij het voortouw neemt. Ook de rol van het parlement is nog niet uitgekristalliseerd en de in de grondwet voorziene *Boundaries and Federation Commission* is nog niet opgericht. Het is daarom noodzakelijk dat de huidige federale overheid en alle regionale bestuurslagen met elkaar in gesprek raken en blijven over de uiteindelijke vorm van de federale staat en de onderlinge rolverdeling.

In een aantal gevallen vindt overleg plaats, zowel tussen de federale regering en bepaalde regionale besturen, als tussen sommige regionale besturen onderling. Dit overleg vindt nog niet overal in Somalië plaats en verloopt vooralsnog niet volgens een gestructureerde agenda.

Wanneer duidelijk is wie de deelnemers zijn en welke rol zij binnen de federale dialoog hebben, kan een agenda worden bepaald en kunnen inhoudelijke kwesties worden besproken. Hierbij kan men denken aan de geografische afbakening van de federale staten, hun bevoegdheden versus die van de centrale regering, maar ook de (her)verdeling van middelen en welvaart. Voor vooruitgang op het gebied van federalisme zal een aanzienlijke hoeveelheid wantrouwen tussen alle betrokken partijen moeten worden overwonnen. Hierbij is het van groot belang dat de veiligheidssituatie wordt verbeterd.

Vraag 9

Welke stappen onderneemt de Somalische regering zelf om vooruitgang te boeken op het gebied van nationale verzoening? Zijn er andere actoren die daarin een rol spelen? En zo ja welke en hoe?

Antwoord

De stappen die de regering onderneemt, moeten worden gezien vanuit haar machtspositie in het land. Ondanks de steun van de internationale gemeenschap heeft de regering slechts zeggenschap over een beperkt deel van Somalië. De regering kan daarom op dit moment niet erg ambitieus zijn met haar verzoeningsagenda, vooral omdat het risico ontstaat op toezeggingen die niet kunnen worden nagekomen. De regering probeert binnen de beperkte mogelijkheden zoveel mogelijk aan «*outreach*» te doen.

Vraag 10

Zijn de Nederlandse militairen die deelnemen aan de EU Trainingsmissie Somalië nog gestationeerd in Uganda? Zo nee, waar zijn ze nu gestationeerd en sinds wanneer? Zo ja, hoe staat het met de plannen om de EUTM Somalië naar Mogadishu te verplaatsen?

Antwoord

Vanaf januari 2014 worden alle trainings- en adviesactiviteiten van EUTM Somalië uitgevoerd in Mogadishu. Op 20 november jl. heeft Nederland veertien functies toebedeeld gekregen in EUTM Somalië: vier staffuncties in het *Mission Head Quarter* (MHQ) in Mogadishu, acht functies in trainingsteams die tevens in Mogadishu gaan opereren en twee functies bij de *liaison cell* in Nairobi. Vanaf januari 2014 worden de Nederlandse functies op deze locaties geleidelijk gevuld (zie Kamerbrief 29 521, nr. 222 over de Nederlandse bijdrage EUTM Somalië).

Vraag 11

Welke onduidelijkheid is er over de beschikbaarheid van het aantal schepen nu aantal benodigde schepen voor Atalanta voor 2014 gegarandeerd «lijkt»?

Antwoord

Het beschikbaar stellen van schepen door de lidstaten is een dynamisch proces. Binnen het initiële *Force Generation Process* hebben enkele lidstaten eenheden aangeboden onder politiek voorbehoud. De beschikbaarheid van deze eenheden is op dit moment nog niet formeel bevestigd.

Vraag 12

Is het bevoorradingsschip en een uitgebreide role 2 medische capaciteit voor Atalanta reeds gegarandeerd? Zo nee, welk uitzicht is er dat deze capaciteiten alsnog vervuld worden? En op welke termijn?

Vraag 14

Welke opties zijn er voor de beschikbaarheid van role 2 medische faciliteiten bij Ocean Shield?

Vraag 15

Waaruit bestaan role 2 medische faciliteiten?

Vraag 16

Wat zijn de alternatieve mogelijkheden voor de beschikbaarheid van role 2 medische faciliteiten mochten zowel Atalanta als Ocean Shield hier niet over kunnen beschikken?

Vraag 22

Voldoen de medische faciliteiten in Djibouti, Kenia, de Seychellen en het recentelijk ingerichte role 2 ziekenhuis van de VN-post op Mogadishu Airport aan de Nederlandse eisen? Leveren al deze locaties volwaardige role 2 medische faciliteiten?

Antwoord op vraag 12, 14, 15, 16 en 22

Een *role 2* medische faciliteit bestaat uit chirurgische en tandheelkundige capaciteit. De chirurgische capaciteit is inclusief faciliteiten voor intensive care, beelddiagnostiek, laboratorium, farmacie, bloedvoorziening en verpleging.

Atalanta heeft nog behoefte aan een bevoorradingsschip en *role 2* medische capaciteit, waarin nu niet het gehele jaar kan worden voorzien. Waar de EU niet zelf in de behoefte kan voorzien, wordt net als voorgaande jaren intensief samengewerkt met de overige aanwezige internationale vlootverbanden.

Er zijn *role 2* faciliteiten op zee en in de regio beschikbaar voor Atalanta en *Ocean Shield*, maar het waarborgen van goede medische faciliteiten blijft een uitdagende planningsfactor, vooral gelet op de omvang van het operatiegebied. Als alternatief hebben Nederlandse schepen minimaal een *Advanced Resuscitation Team* (ART) aan boord. Dit chirurgische team kan resuscitatie en *damage control surgery* uitvoeren. Ook kan, voor een beperkte duur, *intensive care* worden verzorgd. Hierdoor kan de beperkte beschikbaarheid van een uitgebreide *role 2* faciliteit worden ondervangen. Aanvullend worden medische faciliteiten in Djibouti, Kenia, de Seychellen en de VN-post op Mogadishu Airport ingezet. Deze voldoen aan de Nederlandse zorgkwaliteitsmaatstaven voor een volwaardige *role 2* medische faciliteit en worden jaarlijks gekeurd door medisch personeel vanuit het Operationeel Hoofdkwartier van Atalanta.

Vraag 13

Wat zijn de oorzaken van het in de praktijk niet (altijd) behalen van de geplande drie tot zes actieve NAVO-schepen in de missie Ocean Shield?

Antwoord

Als partnerlanden onvoldoende schepen aanbieden, wordt het geplande aantal niet gehaald. Hieraan kunnen financiële redenen of een gebrek aan beschikbare capaciteit ten grondslag liggen.

Vraag 17

Welke verdere samenwerking is er mogelijk tussen enerzijds Atalanta en Ocean Shield en anderzijds de zelfstandig opererende landen?

Antwoord

De samenwerking tussen Atalanta, *Ocean Shield*, de *Combined Maritime Forces* (CMF) en de zelfstandig opererende landen verloopt goed. Dit is mede het gevolg van het *Shared Awareness and Deconfliction* (SHADE) mechanisme in Bahrein. Dit forum bevordert de onderlinge informatie-uitwisseling, coördinatie en deconflitering tijdens maritieme operaties.

De verbeterde coördinatie heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat China enige malen hulp heeft geboden bij de bescherming van een schip van het Wereldvoedselprogramma in de *High Risk Area*. De aanwezigheid van zelfstandig opererende landen zoals China, Rusland en India dient echter primair de eigen belangen van deze landen. Het is niet te verwachten dat hun samenwerking met Atalanta en *Ocean Shield* het huidige niveau zal overstijgen.

Vraag 18

Functioneert het Somalische justitieapparaat in de ogen van de regering voldoende om piraterijverdachten te berechten en detineren?

Antwoord

Het Somalische justitieapparaat heeft eerder verdachte piraten vervolgd en berecht. In de ogen van het kabinet voldoen deze processen vaak echter (nog) niet aan internationale standaarden. Zo zijn er voorbeelden van processen waarbij de aangeklaagden niet aanwezig waren of geen beschikking hadden over een advocaat. Wel is het zo dat een aantal gevangenen in Somalië inmiddels voldoet aan internationale standaarden. Het *United Nations Office on Drugs and Crime* (UNODC) heeft hieraan een belangrijke bijdrage geleverd. Nederland heeft in 2.013 EUR 1 miljoen bijgedragen aan projecten van UNODC via het VN-Trustfund piraterij. Ook heeft Nederland via UNODC EUR 300.00 bijgedragen aan de bouw van een *Vulnerable Prison Unit* op de Seychellen.

Vraag 19

Wat zijn de redenen dat Kenia de overdrachtsovereenkomst voor verdachten van piraterij heeft opgezegd en welke gevolgen heeft dit voor de overdrachtsmogelijkheden?

Antwoord

Kenia heeft de overdrachtsovereenkomst met de EU in 2010 eenzijdig opgezegd omdat Kenia destijds meende een te grote bijdrage op het gebied van piraterijbestrijding te leveren in verhouding tot andere landen in de regio. Dit betekent dat opgepakte piraten niet langer op basis van een overdrachtsovereenkomst aan Kenia kunnen worden overgedragen.

Vraag 20

Is de verwachting dat de missie *Ocean Shield* een overdrachtsovereenkomst voor verdachten van piraterij zal krijgen met landen in de regio? En zo nee, waarom niet en zo ja, op welke termijn?

Antwoord

Om piraten in hechtenis te kunnen nemen en berechten, moeten landen beschikken over de benodigde justitiële- en detentiefaciliteiten. Dit is vaak niet het geval. De EU kan via de geïntegreerde benadering landen in de regio hierbij ondersteunen. Daarom waren de landen in de regio bereid om met de EU een overdrachtsovereenkomst aan te gaan. De Navo beschikt niet over dergelijke mogelijkheden tot ondersteuning. Het is dan ook niet de verwachting dat *Ocean Shield* op korte termijn overdrachtsovereenkomsten zal sluiten met landen in de regio.

Vraag 21

Zijn de helikopters voldoende toegerust op de dreiging van MANPADS?

Antwoord

Ja.

Vraag 23

Welke havens doen Nederlandse marineschepen aan waar de terroristische dreiging significant is? Hoe vaak is dat het geval?

Antwoord

Er is in 2013 geen sprake geweest van havens in en rond de Hoorn van Afrika waarvoor het dreigingsniveau op het gebied van terrorisme is vastgesteld op significant of hoog. De havens in deze regio die enkele keren per jaar door Nederlandse marineschepen worden bezocht zijn die van Djibouti, Mombasa, Dar es Salaam, Salalah en de Seychellen. De dreiging van terrorisme in een haven en op een luchthaven is vanwege de aanwezige bewaking doorgaans lager dan in de rest van de stad.

Vraag 24

Kan de regering de terroristische dreiging voor Nederlandse marineschepen aan de Somalische kust nader toelichten?

Antwoord

De terroristische dreiging aan de Somalische kust is afkomstig van Al-Shabaab. Dit netwerk zou marineschepen die dicht voor de Somalische kust varen of voor anker liggen, vanaf land kunnen beschieten met *Rocket Propelled Grenades* (RPG's), mortieren en kleinkaliberwapens. Hierbij zou Al-Shabaab gebruik kunnen maken van de kleine bootjes waarover de groepering beschikt. Er zijn geen aanwijzingen dat Al-Shabaab de intentie heeft dit te doen. Mede gezien de *force protection* maatregelen op de schepen, betreft dit een gering risico.

Vraag 25

Welke verschillen zitten er tussen de inzet mogelijkheden van een *Oceangoing Patrol Vessel* en een Luchtverdedigings- en Commando Fregat in de antipiraterijmissie Atalanta?

Antwoord

Het *Oceangoing Patrol Vessel* (OPV) en het Luchtverdedigings- en Commando Fregat (LCF) voeren in Atalanta hetzelfde takenpakket uit.